

วิพากษ์: แนวความคิด
สิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน)
ตามวิถีเอเชีย วิถีไทยและวิถีตะวันตก
ที่ยังวิวาทะกันอยู่

ชนะ ประณมศรี

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการวิพากษ์แนวคิดต่างๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชนตาม
วิถีคิดของเอเชีย ไทย และโลกตะวันตก ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดซึ่ง
เกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ โดยการทำให้มนุษย์ตระหนักว่าอะไรคือสิ่งที่ดีงาม
อะไรคือสิ่งที่ชั่วร้าย หรืออะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว และจากนั้นจึงหยุดยั้ง
การละเมิดสิทธิต่อมนุษยชาติ โดยประเด็นในเรื่องนี้ยังคงมีการถกเถียงกันอยู่
นอกจากนี้ บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างแนว
ความคิดของบรรดานักคิดต่างๆ และอธิบายว่าทำไมสิทธิมนุษยชนจึงยังไม่ได้
รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิอันเป็นสากล

Abstract

This essay aimed to criticize the difference ideas on human right of Asian, Thais, and western ways of thinking. So far, human rights is concerned us as humankind, how and there will have any ways to make man realize what is good and what is evil or what is virtue or what is vice, and then stop violating at all to humankind. These topics are yet in debating. Again, this essay intends to clarify such difference ideas of those thinkers and why human rights are not acceptable as a universal right.

ความนำ

ต้องยอมรับว่าความเป็นมนุษยชาติ ตลอดประวัติศาสตร์ในอดีตกระทั่งถึงปัจจุบันยังเต็มไปด้วยการขัดแย้งกันในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ มีการทำสงครามต่อสู้ การแข่งขัน การทำลายล้าง กดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบ ไม่รู้จักหยุดหย่อนและจบสิ้น รวมความแล้วก็คือมนุษย์โดยธรรมชาติจะละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ตลอดเวลาโดยผ่านการทำสงครามระหว่างกันและการประกอบอาชญากรรมต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ทำให้ผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนเรือนแสนเรือนล้าน โดยเฉพาะในสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 กว่าผู้นำรัฐจะนำมาคิดหาว่ามีทางใดบ้างที่มนุษย์จะหยุดล้างผลาญชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์เองเสียที จริงๆ แล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดมาเป็นมนุษย์ย่อมมีเสรีภาพเสมอภาคมีมานานแล้วในพวกนักปรัชญาตะวันตก เช่น โทมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อก และจิ้ง จาก รุสโซ และล่าสุด ก็คือ อดีตประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดีลาโน รูสเวลล์ ของสหรัฐอเมริกา ท่านได้ประกาศสิทธิเสรีภาพของโลกสมัยใหม่เมื่อวันที่ 6 มกราคม 1941 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ 4 ประการดังต่อไปนี้ (1) เสรีภาพในการพูดการแสดงความคิดเห็น (2) เสรีภาพในศาสนาความเชื่อ ความบูชา (3) เสรีภาพจากความหวาดกลัว (4) เสรีภาพจากความขาดแคลนจะถูกละเมิดมิได้

จะเห็นได้ว่าคำประกาศนี้เป็นคำประกาศที่จำกัดอำนาจของรัฐบาลและรัฐบาลต้องทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้ประชาชน หลังจากประกาศสิทธิเสรีภาพ มาเป็นเวลา 5 ปี โลกก็ได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติเมื่อปี 1946 ขึ้น สมัชชาใหญ่แห่งองค์การนี้ก็ได้ออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ตามมาด้วยการออกกติกา อนุสัญญา และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในด้านอื่นๆ มากมาย เช่น

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966
2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966
3. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979
4. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989
5. อื่นๆ

แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดที่หาทางคุ้มครองมนุษย์ให้รอดจากการเช่นฆ่า ทำลาย ปรามปราม กดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ได้เกิดเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลกได้บ้างไม่มากก็น้อยอย่างที่เราเห็นประจักษ์อยู่ในทุกภูมิภาคของโลกในปัจจุบัน

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีเอเชีย

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนตามวิถีไทย ผู้เขียนอยากจะนำแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนตามวิถีเอเชียมากล่าวก่อน เพราะเหตุว่าความคิดของคนในภูมิภาคส่วนนี้ของโลกค่อนข้างจะสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ตรงกันข้ามกับการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของฝ่ายตะวันตก นั่นคือสังคมตะวันออกมักจะยึดมั่นถือมั่นกับอดีตอันได้แก่ บุญทำกรรมแต่ง ธรรมเนียมและจารีตประเพณี มีความเชื่อในเรื่องโชคลาง ผีศาจ เทวดา ปะปนกับคติ คำสอนทางศาสนาซึ่งแตกต่างกันไป เช่น ฮินดู พราหมณ์

ซิกซ์ อิสลาม คริสต์ ขงจื้อ ฯลฯ ศาสนาทั้งหมดนี้ ดูเหมือนสั่งสอนคนให้เชื่อฟัง และศรัทธาโดยไม่ต้องให้ผู้ฟังคิดและสงสัยในเรื่องใดๆ ไม่ส่งเสริมให้บุคคล ทำหน้าที่ของตนในขณะที่นั้นว่ามีหน้าที่อะไรต่อส่วนตัวและสังคม ยิ่งในทางการเมืองการปกครองยิ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองฝ่ายเดียว ประชาชนทั่วไป ทำหน้าที่เพียงไพร่รับใช้บ้านเมือง วิถีชีวิตแบบนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสังคม ทางตะวันออกตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาดูภูมิหลังการเกิดวาทกรรมวิถีเอเชีย ดูจะมี ส่วนเกี่ยวข้องกับ การดิ้นรนเพื่อความ เป็นอิสระเสรีของประเทศทั้งหลายใน เอเชีย นั่นคือการเอาแนวคิดชาตินิยม อำนาจนิยม และสัมพัทธภาพนิยมทาง วัฒนธรรมแบบเอเชียมาอธิบายและตีความเรื่องสิทธิมนุษยชนเสียใหม่ นั่นคือ วัฒนธรรมของเอเชียตั้งแต่สมัยโบราณมาจนปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์ จำเพาะของตนเอง ซึ่งอาจจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นเขตได้สี่เขต ดังจะกล่าว ต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เห็นเด่นชัดคือ รักความ สบายๆ อิสระเสรี ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกบุคคลมาก ครอบครัวมีลักษณะเป็น ครอบครัวเดี่ยว อันประกอบด้วยพ่อเดี่ยวแม่เดี่ยวมากกว่า ส่วนครอบครัว พ่อเดี่ยวหลายแม่นั้นจะมีอยู่ก็เฉพาะหมู่ชนชั้นสูง เจ้านายผู้มีอำนาจปกครอง บ้านเมือง ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งได้แก่ ไทย พม่า ลาว เขมร อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมเขตเอเชียตะวันออกไกล ส่วนมากได้รับอิทธิพลทาง วัฒนธรรมจากจีนเป็นส่วนใหญ่ ค่านิยมวัฒนธรรมที่เด่นชัดคือให้ความสำคัญ แก่กลุ่มชน ชุมชน สังคมมากกว่าบุคคล เพศชายเหนือกว่าเพศหญิงมากและขัด แจ้งในที่ลับและที่เปิดเผย ในด้านสังคมและการแสดงพฤติกรรม เน้นความมี ระเบียบ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ให้คุณค่าของเวลา ความขยันขันแข็งในการทำงาน การแสดงออกซึ่งความสามารถในด้านต่างๆ ได้ รับการยกย่องนับถือ ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายเป็นส่วนใหญ่ ยึดถือวงศ์ตระกูล การนับเชื้อสายมาทางฝ่ายชาย รวมถึงการเป็นเครือญาติ

พี่น้องก็นับมาทางฝ่ายชายเป็นสำคัญ สามีอาจมีภรรยาได้หลายคนซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติทั่วไป ศักดิ์ศรีของหญิงตกต่ำมาก ยิ่งถ้าไม่มีลูกโดยเฉพาะลูกชายก็ยิ่งตกต่ำสุดๆ ญาติฝ่ายสามีอาจจะต้องหาภรรยาใหม่ให้สามี แต่ถ้ามีลูกชายฐานะภรรยาก็อาจจะกระเตื้องขึ้นมาบ้าง ญาติผู้อาวุโสฝ่ายชายโดยเฉพาะปู่ มีความสำคัญมาก เป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรม กิริยามารยาทให้แก่ลูกหลาน มีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการในเรื่องสำคัญๆ และถือเป็นเด็ดขาด ลูกหลานไม่อาจใช้เหตุผล (สิทธิ) ได้แย้งใดๆ ได้ ซึ่งวัฒนธรรมแบบนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ในสังคมจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ในปัจจุบัน

3. วัฒนธรรมเขตเอเชียใต้ ค่านิยมหรือวิถีชีวิตบางด้านคล้ายกับวัฒนธรรมในเขตตะวันออกไกล เพศชายเหนือกว่าเพศหญิงเท่าๆ กับตะวันออกไกล ครอบครัวเป็นแบบขยาย (extended family) หรือเป็นครอบครัวที่อยู่ในบริเวณบ้านเดียวกันทั้งหมดตั้งแต่ ปู่ ย่า พี่น้อง สามี ภรรยา ลูก หลานๆ ญาติผู้ใหญ่มาจัดการงานแต่งงานให้ ชายสามารถมีภรรยาได้หลายๆ คน หญิงมีบทบาทแค่การปรนนิบัติสามี ทำหน้าที่แม่บ้านแม่เรือนอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนเลี้ยงลูกหลาน เรื่องความขยันหมั่นเพียร การเสียสละเพื่อชุมชนหรือสังคมมีน้อยมาก สังคมเช่นนี้มีในอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน เนปาล ภูฏาน และบังกลาเทศ

4. วัฒนธรรมเขตเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง วัฒนธรรมเขตนี้เป็นวัฒนธรรมอิสลาม ศูนย์กลางของวัฒนธรรมดั้งเดิมแบบเมโสโปเตเมีย (อิรัก) และเปอร์เซีย (อิหร่าน) ชาอูตอาระเบีย คูเวต ให้ความสำคัญกับเพศชายเหนือเพศหญิงมากที่สุดเช่นกัน สตรีที่มีบทบาททางสังคมมีน้อยมาก และมักทำตัวเป็นที่รองรับอารมณ์และการกระทำต่างๆ ของเพศชายเสมอ ดูๆ แล้วจะเป็นการกระทำที่โหดร้ายในสายตาของคนนอกวัฒนธรรมที่เดียว

โดยสรุปรวมๆ แล้ววิถีเอเชียเป็นวาทกรรมที่ผู้นำทางการเมืองการปกครองนำมาใช้วิพากษ์วิจารณ์สิทธิมนุษยชนทั้งในแง่ของการปฏิเสธสิทธิมนุษยชน และในแง่ของการปรับเปลี่ยนการตีความสิทธิมนุษยชนใหม่ให้เป็น "สิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย" (Asian Concept of Human Rights) ประเด็นหลักๆ ที่ผู้นำฝ่ายนี้นำมาปรับคือ การโต้แย้งการผูกขาดการตีความหรือค่านิยามสิทธิมนุษยชนของฝ่ายตะวันตกโดยเห็นว่า¹ เอเชียควรมีบทบาทในการคิดทบทวนสิทธิมนุษยชนใหม่ และวิพากษ์ว่าแนวคิดสิทธิมนุษยชนฝ่ายตะวันตกว่าคับแคบและเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะปกป้องชนนิยมที่แรงกล้าเกินไป ซึ่งแตกต่างจากฝ่ายตะวันออกที่เน้นความสำคัญของ "สิทธิชุมชน" (Right of the Community) วิจารณ์ตะวันตกว่าเน้นความสำคัญในสิทธิของพลเมืองและการเมืองมากเกินไป ขณะที่เอเชียเน้นความสำคัญของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อ้างถึงวิถีเอเชียที่เน้นเรื่อง "ความกลมกลืน" ในระบบคุณค่าและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เน้นความปรองดอง ความกตัญญู ความจงรักภักดี การผ่อนปรน พร้อมกับวิพากษ์ความมั่งคั่งคลั่งไคล้ในสิทธิของตะวันตกซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมในด้านต่างๆ โดยเสนอแนวคิดและวิถีทางสู่วิธีคิด "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล" ที่มีศาสนาเป็นแกนกลาง

จากวาทกรรมวิถีเอเชียที่กล่าวมาข้างต้น ถ้าพิจารณาดูตรรกะหรือเหตุผลก็น่าจะเป็นจริงอย่างนั้น เช่น การผูกขาดการตีความแต่ฝ่ายเดียวโดยฝ่ายตะวันตก นั่นคือการที่ฝ่ายตะวันตกจะให้ยึดถือร่วมกันว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิทธิธรรมชาติสากล มนุษย์ทุกคนทุกนามมีสิทธิเช่นว่านี้เสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะประเทศที่ยึดมั่นศรัทธาต่อสิทธิมนุษยชนทั้งหลายในยุโรปและอเมริกาที่มีพฤติกรรมแบบหน้าเนื่อใจเสื่อชอบที่จะใช้สิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล เป็นเครื่องมือบีบบังคับในเอเชียเพื่อจุดประสงค์ทางการค้าหรือเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตน

¹ ดูรายละเอียดใน จรัญ โฆษณานันท์. "ปัญหาสิทธิมนุษยชนวิถีเอเชีย และวัฒนธรรมธรรมไทย". วารสารอัยการ. 19.217 (2539): 73-74.

ขอย้อนกลับมาวิพากษ์วิถีเอเชียในประเด็นที่ว่ามี “เอกลักษณ์เฉพาะ” ไม่เหมือนกับตรรกะวาทะฝ้ายตะวันตกนั้น ยังมีข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาที่น่าพิจารณาได้แย้งอยู่หลายประเด็น² เช่น

1. นิยามของสิทธิมนุษยชนตามวาทกรรมวิถีเอเชียก็คับแคบโดยเฉพาะค่านิยมวัฒนธรรมว่ามีความเป็นเอกภาพเป็นเนื้อเดียวกัน
2. ข้อโต้แย้งว่าใครเป็นผู้มีความชอบธรรมในการกำหนด “วิถีเอเชีย” รัฐหรือประชาชน ที่ผ่านมาเห็นผู้นำหรือรัฐเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น
3. ข้อโต้แย้งเรื่องเส้นแบ่ง “ตะวันตก” “ตะวันออก” ที่ดูเลือกรางเป็นสีเทาในสภาพที่เป็นจริง โดยเฉพาะในปัจจุบันจากประเทศทั้งตะวันตก ตะวันออกมุ่งทำให้ประเทศมีความทันสมัย (Modernization) เหมือนๆ กัน
4. ข้อโต้แย้งในเรื่องความสับสน (ของผู้นำเอเชีย) ที่ไปเน้นหนักในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจริงๆ แล้วต้องพึ่งพากันเป็นองค์รวมของสิทธิทั้งหลายทั้งปวงของมนุษย์ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ในความเป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์
5. ข้อโต้แย้งเรื่อง วิถีทางสู่ศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นสากล โดยอาศัยศาสนาเป็นแกน โดยไม่ได้นึกถึงจุดอ่อนด้อย และความล้มเหลวของศาสนาในอดีตที่ผ่านมา
6. ความหลงผิดในเรื่องเกี่ยวกับ “สิทธิชุมชนในกลุ่มประเทศโลกที่สาม” ปะทะกับ “สิทธิปัจเจกชน” โดยยึดถือว่า “สิทธิชุมชน” สำคัญกว่า “สิทธิมนุษยชน” แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วกลับนำมาใช้ในลักษณะปฏิเสธสิทธิชุมชนสำคัญกว่า แต่ขาดการใส่ใจและเคารพต่อเสรีภาพในการแสดงออกและมีการจัดองค์กรซึ่ง

² จรัญ โฆษณานันท์. “ปัญหาสิทธิมนุษยชน วิถีเอเชียและวัฒนธรรมไทย” วารสารอักษร. 19.217 (2539): 75.; วัฒนธรรมเอเชีย 4 เขตประกอบด้วย (1) วัฒนธรรมแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2) วัฒนธรรมแบบเอเชียตะวันออกไกล (3) วัฒนธรรมเขตเอเชียใต้ (4) วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง

เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งต่อชีวิต ชุมชน รัฐบาลเอเชียมักจะนำเอารัฐกับชุมชนมาผสมผสานกันอย่างฉิวเฉียด และนำไปสู่การจำกัดกิจกรรมทางสังคมและการเมืองประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยอ้างว่าเป็นการกระทำที่เป็นภัยคุกคามต่อรัฐ ตัวอย่างเห็นได้ชัดในกรณีของประเทศไทยในเรื่องกลุ่มเสื้อแดง ชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาล โดยเรียกร้องให้ยุบสภาคืนอำนาจอธิปไตยให้แก่ประชาชนและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด แทนที่รัฐบาลสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนและมีความอดกลั้นมีขันติต่อการชุมนุมของประชาชนเสื้อแดง ในทางตรงกันข้ามรัฐได้กล่าวหาว่า แกนนำกลุ่มเสื้อแดงเป็นผู้ก่อการร้ายและได้จับกุมแกนนำทั้งหมด นำไปคุมขังอยู่ในทัณฑสถานเป็นเวลาถึงเก้าเดือน กว่าที่จะได้รับการประกันตัวปล่อยตัวออกมาชั่วคราวและไม่แน่ว่าในอนาคตกลุ่มนี้จะถูกถอนประกันและกลับเข้าไปอยู่ในทัณฑสถานอีกหรือไม่ เพราะสถานการณ์บ้านเมืองทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในวันข้างหน้าไม่แน่ว่าจะสงบสันติหรือไม่

จากข้อโต้แย้งที่กล่าวมาทำให้เราต้องขบคิดมากมาย ว่าสิทธิมนุษยชนจะเป็นสิทธิสากลได้อย่างไรในเมื่อชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองทั้งฝ่ายตะวันตกและฝ่ายตะวันออกต่างก็ละเมิดสิทธิมนุษยชนในชั้นชนเดียวกันและประชาชนภายในรัฐ เช่น มีการค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก การปฏิบัติต่อสตรี ชนกลุ่มน้อย รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์ แสวงหาอำนาจและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของตน โดยเฉพาะกรณีศึกษาสหรัฐอเมริกาพบว่า สหรัฐฯ มักจะแสดงตัวเป็นผู้นำโลกในด้านการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและเป็นตัวตั้งตัวตีในเรื่องสิทธิมนุษยชน ปกป้องสิทธิมนุษยชนไปทั่วโลก แต่กว่าสหรัฐอเมริกาจะให้สัตยาบันรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนที่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศก็จนกระทั่ง ค.ศ. 1992 แต่การรับรองกติกานี้ยังมีข้อแม้และขอสงวนสิทธิไว้หลายข้อ เช่น ขอสงวนการลงโทษประหารชีวิตเยาวชนและผู้กระทำผิด และเห็นชัดว่าขอสงวนนี้ขัดแย้งกับกติกาชัดๆ แต่รัฐบาลสหรัฐฯก็ไม่ใส่ใจ นอกจากนี้สหรัฐฯเป็นหนึ่งในสิบประเทศที่ไม่ยอมให้สัตยาบันต่อ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และเป็นหนึ่งในสองประเทศที่ไม่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของเด็ก³ ยิ่งกว่านี้สหรัฐอเมริกายังมีปัญหาผิวสี ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อคนผิวดำและชนกลุ่มน้อยต่างๆ การใช้อำนาจปราบปรามอย่างโหดเหี้ยมของตำรวจ การกระทำทารุณกรรมต่อนักโทษในเรือนจำ และยังมีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นประเทศมหาอำนาจที่ขายอาวุธยุทธโธปกรณ์มากมายให้แก่ประเทศที่สามและกองกำลังติดอาวุธทั่วโลก ให้ผู้นำประเทศเหล่านั้นนำอาวุธไปประหารประชาชน ซึ่งก็ปรากฏให้เห็นประจักษ์อยู่ในหลายประเทศในเอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง ในปัจจุบันนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเท่าที่ได้ค้นคว้าและวิเคราะห์อดีตที่ผ่านมายังไม่พบว่ามึนักคิดนักปรัชญาคนใดที่ได้วางรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสิทธิของคนไทยไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสังคมไทยในอดีตนั้นเป็นสังคมแบบชาวบ้านชนบท ผู้คนในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ (primary relationship) คือมีระดับความสนิทสนมกันในระดับเข้ม การขัดแย้ง การเรียกร้อง (สิทธิ) แทบไม่มีหรือถ้ามีก็จะเก็บกดไว้ไม่แสดงออก ทำนองว่าพูดไปสองไพเบี้ยนึ่งเสียดำสิ่งทอง หรือเดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด หรือเป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกร และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติระหว่างอำมาตย์กับไพร่ ผู้ใหญ่ผู้น้อย บิดามารดากับบุตร มีนักสังคมวิทยาได้พูดถึงการคบค้าสมาคมของคนไทยกับคนไทยคบกันโดยตำแหน่งและฐานะ (position + status) มากกว่าจะพบปะกันด้วยความรู้สึกเสมอภาคเท่าเทียมกัน จริงเท็จอย่างไรก็ลองพิจารณาดู

อีกมิติหนึ่งที่เราควรจะนำมาพิจารณาประกอบในเรื่องฐานความคิด

เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนคนไทย มิตินั้นคือ พุทธศาสนา ประชาชนคนไทยร้อยละ เก้าสิบสี่เป็นชาวพุทธ ประชาชนเหล่านี้ถูกสั่งสอนและถูกกล่อมเกลามา นานติดต่อกันมาเป็นพันๆ ปี โดยผ่านสถาบันครอบครัว วัด โรงเรียน ชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นวัฏสงสารเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งมีลักษณะเป็นไตรลักษณ์ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรรมอันหมายถึง การงานที่บุคคลกระทำ ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม โดยมีตัณหา โภภะ หลง และรัก สุข ทุกข์ มีอุปาทาน ยึดมั่นในตัวกูของกู (อัตตา) ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ (ปัญหา) ทั้งปวง มนุษย์เราจะพ้นทุกข์เหล่านี้ไปได้ก็โดยการดำเนินชีวิตทั้งกาย และใจให้เป็นผู้มีศีล สมาธิ และปัญญา หรือยึดหลักอริยสัจสี่ อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ชี้นำหรือพูดโดยรวมแล้วก็คือมนุษย์ต้องทำดีปฏิบัติดี ประพฤติดี ตั้งแต่ระดับปกติ อันหมายถึงสภาพชีวิตที่ดีที่ไม่ขาดแคลนปัจจัยสี่ สภาพที่ไม่เจ็บป่วย สภาพที่อ่านออกเขียนได้ ฯลฯ สภาพที่กล่าวมานี้เป็นสภาพชีวิตมนุษย์ทั่วๆ ไปในระดับผู้ครองเรือน เป็นความดีที่ก่อให้เกิดความร่มเย็นแก่ ตัวเราหรือสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีความดีโดยการกระทำอีก ซึ่งอยู่ในระดับ สูงขึ้นมา เช่น การให้ทาน บริจาค การบริการ การสำรวมในกาม การถือความ สัตย์ การรู้จักใช้สติปัญญา รักษาศีลห้า ประพฤติธรรมสังคหวัตถุสี่ ฌราวาส ธรรมสี่ พรหมวิหารสี่ เป็นต้น

ธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็คือ จริยธรรมและคุณธรรมที่ใช้ในการ ดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ใครก็ตามถ้าประพฤติปฏิบัติได้ก็จะนำสันติสุขมาให้ แก่บุคคลและสังคมได้ตามควรแก่กรณี แต่จะโดยธรรมชาติหรือข้อเท็จจริงกลับ ปราบกฏว่า ความสามารถหรือความชาญฉลาดมีปัญญาที่จะอยู่กันอย่างสุขสงบ ในสังคมมนุษย์มีจำนวนน้อยและเป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก จะมีการละเมิด เบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบ รบราฆ่าฟัน ทุจริต โภกมตเท็จ ผิดลูกผิดเมีย ฯลฯ ไม่แน่ใจว่าสิ่งเหล่านี้หรือไม่มีส่วนทำให้มนุษย์ต้องใช้ปัญญาความคิดโดยใช้ หลักธรรมอันเป็นกฎธรรมชาติ (กฎแห่งเหตุผลที่ถูกต้อง) ที่ว่ามนุษย์ธรรมดา สามัญ ควรจะทำตนเป็นผู้ทรงไว้ ซึ่งเบญจศีลและเบญจธรรมในการอยู่ร่วม สังคมมนุษย์ด้วยกัน

แต่ที่จะโดยประวัติศาสตร์ชาติไทยหรือโดยระบบการเมืองการปกครองไทยในอดีต เป็นระบบที่มีชนชั้น มีสถานะตำแหน่งในสังคม เช่น เจ้าขุนนาง (อำมาตย์) ไพร่ และทาส พระเจ้าแผ่นดินเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แห่งธรรม (ธรรมราชา) เป็นเจ้าแผ่นดินและเป็นเจ้าของแรงงาน (ไพร่) ทั้งปวง ขุนนางทำหน้าที่ทางปกครอง ไพร่มีหน้าที่ส่งส่วยและรับใช้เป็นไพร่หลวงและไพร่สม ส่วนทาสนั้นมีฐานะเป็นข้ารับใช้อำมาตย์ตลอดกาล สังคมลักษณะนี้ไม่เอื้อต่อการที่ประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพใดๆ ได้เลย แต่ทว่าในสมัยสุโขทัยมีการจารึกเกี่ยวกับการคุ้มครองและการประกันสิทธิเสรีภาพแก่ไพร่ที่ทำมาค้าขาย สิทธิในการรับมรดกและการร้องทุกข์บ้าง

ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาอีกด้านหนึ่ง คือ คนไทยมักจะมีทรรศนะเกี่ยวกับคนว่า คนจะดีหรือชั่วอยู่ที่จิตใจ นิสัย สันดานและการประพฤติปฏิบัติ มักจะเอาความดี ชั่ว ถูก ผิดมาเป็นเครื่องวัดคุณค่าของคน ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลมากำหนดว่าจะทำอะไรได้ ไม่ได้ มาตัดสินและชอบเอากฎแห่งกรรมมาอธิบายเหตุและผลที่เกิดกับคนคนนั้น⁴

ต่อมาเมื่อประเทศไทยเริ่มมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยเฉพาะพวกจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ไทยเริ่มมีการค้าขายและทำสัญญาค้าขายระหว่างกันกับชาติตะวันตก มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ได้พบได้เห็นระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมในขณะนั้น ทำให้ความคิดและนิยมในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของเขาและอยากให้บ้านเมืองของตนเป็นอย่างนั้นบ้าง เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีบุคคลชื่อ เทียนวรรณ และ ก.ศ.ร. กุหลาบ ได้เสนอบทความลงในหนังสือพิมพ์ เช่น เสนอให้มีสภาปาเลมันท์ (parliament) เสนอให้เลิกขายมนุษย์เป็นทาส ผู้ชายเลิกมีเมียหลายคน เจ้านายขุนนางเลิกรั้งแควราชฎร นอกจากนี้เทียนวรรณยังได้ฝันอยากให้เมืองไทยเป็น

⁴ ส. ศิวรักษ์. แหวกแนวคิด. 2538. หน้า 40.

อย่างตะวันตกในหลายๆ ด้านทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ฝันไป ฝันมา เลยติดตารางถึง 17 ปี⁵

นอกจากบุคคลทั้งสองนี้ก็มีฝ่ายขุนนางและเจ้านายเชื้อพระวงศ์หนุ่ม ร่วมกันกราบบังคมทูลให้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ร.ศ. 103 โดยเสนอ ความคิดให้จัดการปกครองให้มนุษย์มีความสุขเสมอกันและถือกฎหมายเดียวกัน⁶ ต่อมาในรัชกาลที่ 6 ความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพเริ่มมีมากขึ้นในหมู่นักกฎหมาย นักเขียน ได้มีคณะนายทหารหนุ่มเตรียมการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่เกิดความล้มเหลวไหลไปถึงฝ่ายรัฐ ทำให้คณะนายทหารหนุ่มเหล่านี้ถูกจับทั้ง คณะ (คณะกบฏ ร.ศ.130) ครั้นมาถึงรัชกาลที่ 7 ก็มีการเรียกร้องสิทธิควบคู่กับ การปกครองระบอบประชาธิปไตยกว้างขวางและได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดย “คณะราษฎร” คณะราษฎรได้ประกาศ นโยบายใช้หลัก 6 ประการ ตามนโยบายข้อ 4 และข้อ 5 ประกาศว่า “จะต้อง ให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ” อย่างไรก็ตามแม้ว่าได้ประกาศ นโยบายเรื่องให้ราษฎรมีความสุขภาคเท่าเทียมกัน และจะต้องให้ราษฎรได้มี เสรีภาพและอิสระ มีคนส่วนน้อยที่รับรู้ และพยายามใช้สิทธิเสรีภาพ เช่น นักการเมือง ข้าราชการหัวใหม่ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และผู้มีการศึกษาใน กรุงเทพฯ ส่วนราษฎรทั่วไปหาได้รับรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพนี้ไม่ใช้สิทธิในเรื่องอะไร โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนไม่มีใครพูดถึงเลย ประกอบกับสภาวะการเมือง เศรษฐกิจ สังคมไทยในช่วงนี้เป็นช่วงวิกฤติมีสงคราม มีรัฐประหารเปลี่ยนแปลง รัฐบาลชุดแล้วชุดเล่า โดยเฉพาะในรัฐบาลซึ่งพันตรีหลวงพิบูลสงครามเป็น นายกรัฐมนตรี ท่านนิยมใช้อำนาจปกครองและออกกฎหมายจำกัดสิทธิ เสรีภาพ คุกคาม ช่มชู้ ปราบปราม เช่นฆ่าคู่ปรับภัยทางการเมืองตกตายไปตั้ง หลายสิบคน มาในสมัยรัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ

⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ชีวิตและผลงานของเทียนวรรณและ ก.ศ.ร.กุหลาบ. 2522.

⁶ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชาติติยา กรรณสูต. เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ.2417-2477). 2532. หน้า 50.

จอมพลถนอม กิตติขจร (2501-2516) ก็พยายามจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ข่มขู่ คุกคาม ปราบปรามประชาชนผู้มีความคิดเห็นแตกต่างกับรัฐบาล โดยใช้มาตรา 17 ในธรรมนูญกับผู้ท้วงเพ่งและผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยลงโทษประหารชีวิตทั้งหมด

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ซึ่งประเทศไทยในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ลงนามรับรองเมื่อเดือนมีนาคม 2492 นั้นไม่มีความหมายอะไรเลย ตลอดในช่วงเวลายาวนานตั้งแต่เกิดรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จนถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนคนไทยไม่มีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษาและกรรมกรถูกควบคุมอย่างเคร่งครัด มีการกวาดล้าง จับกุม คุมขัง บรรดานักการเมือง นักคิด นักเขียนหรือนักต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตย ความเป็นธรรมในสังคม จนกระทั่งเกิดกรณี 14 ตุลาคม 2516 นิสิต นักศึกษา ประชาชน ได้ลุกฮือขึ้นต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติ ทำให้ระบอบเผด็จการทหารล้มลง สิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยเบ่งบานช่วงสองสามปี เกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นคณะเผด็จการทหารขวาจัด ได้จำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ปราบปรามคอมมิวนิสต์ทั้งในเมืองและชนบทขนานใหญ่ โดยเฉพาะใช้ข้อหาใหม่ว่า "ภัยสังคม" ได้จับกุมคุมขังผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย และความเป็นธรรมทั่วราชอาณาจักร ทำให้องค์กรสิทธิมนุษยชน เอกชน เช่น สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) คณะกรรมการศาสนาเพื่อสังคม มูลนิธิเด็ก ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มเพื่อนหญิง มีการเคลื่อนไหวร้องเรียนความเป็นธรรมและหาหนทางความให้แก่ราษฎรที่ถูกจับกุมคุมขัง ถูกฆ่าตาย และเริ่มใช้ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมาเป็นฐานในการแสดงความคิดเห็น

แนวความคิดสิทธิมนุษยชนได้แพร่หลายขยายตัวกว้างขวางและเป็นรูปธรรมจริงจังเริ่มขึ้นเมื่อมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาสิทธิมนุษยชน โดยนักวิชาการและนักปฏิบัติ นำโดยศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก หัวหน้าโครงการ โดยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ค่านิยม ประเพณี แนวความคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพ

ระหว่างคนกับรัฐ สิทธิมนุษยชนกับกฎหมายไทย สิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา สังคม เช่น เด็ก สตรี ชาวสลัม กรรมกร ลูกจ้าง เกษตรกรชาวนา รวมถึงปัญหา สิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้ เป็นการพยายามศึกษาค้นคว้าทางความคิด ปรัชญา อุดมการณ์ และสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ กฎหมาย และการเมืองที่สอดคล้องหรือเป็นปัญหาต่อสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย นับเป็น ก้าวแรกที่ไทยได้ใช้ทัศนะสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน ค.ศ. 1948⁷

แนวความคิดและการเคลื่อนไหวต่อสู้ในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ขยาย กว้างขวางและมีบทบาทสำคัญที่ทำให้รัฐต้องหันมาสนใจและได้มีการปฏิบัติ ตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนบ้าง เช่น การร่วมมือในการป้องกันปราบปรามการ ค้าทาส การคุ้มครองนักโทษ การกำหนดหลักการสงครามบนพื้นฐาน ทะเล การ ปฏิบัติต่อเชลยศึก การค้าเด็กและผู้หญิง การค้าฝิ่นยาเสพติด การคุ้มครองสิทธิ เด็ก การคุ้มครองแรงงาน การอพยพชาวลาว เวียดนาม กัมพูชา โดยให้ที่พักพิง และร่วมกับองค์การสหประชาชาติและผู้ลี้ภัยดังกล่าว ส่วนทางราชการหรือ เจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมก็ได้นำแนวความคิดสิทธิมนุษยชนมาเป็นหลักการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน สำนักงานอัยการ ได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักงานว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงาน อัยการ 2528 ให้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วยเสมอ และได้จัดตั้งสำนักงาน คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) และที่สำคัญคือ ไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษา กองทัพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรจุเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ใน หลักสูตร และให้ดำเนินการจัดตั้งกลไกระดับชาติ เพื่อให้การปรึกษาแก่รัฐบาล

ด้านรัฐสภาก็ได้ให้ความสนใจและเริ่มตระหนักถึงปัญหาสิทธิมนุษยชน ได้จัดตั้งคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นมา เพื่อกระทำการ

⁷ จรัส ดิษฐาภิรักษ์. *บนหนทางสิทธิมนุษยชน*. 2549. หน้า 15.

สอบสวนและศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง คณะกรรมการชุดนี้มีบทบาทในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฝ่ายต่างๆ นับสิบๆ เช่น กรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการการแรงงาน คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่สอบสวนปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน กล่าวได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวคุ้มครองและเผยแพร่สิทธิมนุษยชนได้ขยายตัวเป็นรูปธรรมเป็นกระแสความคิดทางการเมืองอย่างหนึ่งในประเทศไทย แต่ก็ไม่วายที่ฝ่ายไม่เห็นด้วยได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นความคิดของฝ่ายตะวันตกซึ่งไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนทางตะวันออก ซึ่งมีบริบททางสังคมและการเมืองคนละทางกัน และยังคงกล่าวหาว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเครื่องมือของยุโรป อเมริกา ที่พยายามขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง แทรกแซงเอาर्डเอาเปรียบประเทศทางอาเซียน แอฟริกา ลาตินอเมริกา⁸ อย่างเห็นได้ชัด

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีตะวันตก

อุดมการณ์สิทธิมนุษยชนโดยมีกำเนิดมาจากความคิดเชิงปรัชญาของตะวันตกเป็นแนวคิดโดยทั่วไปที่เชื่อว่าเติบโตพัฒนาการมาจากธรรมเนียมความคิดแห่งกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law Tradition) ของตะวันตก โดยพิจารณาด้วยเหตุผลอันลึกซึ้งของนักกฎหมายธรรมชาตินิยมหรือในกลุ่มธรรมชาตินิยมก็มองว่าสิทธิมนุษยชนแท้จริงก็คือสิทธิอันเดียวกันกับสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งมนุษย์ได้ค้นพบมิใช่สิทธิที่เกิดจากอำนาจหรือ

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 20.

กำหนดขึ้นโดยผู้ใดทั้งสิ้น⁹ ฮูโก โกรเซียม (Hugo-Grotius) ผู้ซึ่งได้ก่อตั้งทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติสมัยใหม่ โดยยืนยันว่ากฎหมายธรรมชาตินั้นมีอยู่จริง นั่นคือ "เหตุผล" ในตัวมนุษย์นั่นเอง อันเป็นกระแสความคิดแบบโลกีย์นิยม (Secularism) และ "เหตุผลนิยม" (Rationalism) เรียกรวมๆ ว่าเป็นความคิดเหตุผลนิยมเชิงโลกีย์ (Secular Rational Thought) ซึ่งความคิดแบบนี้ได้เกื้อหนุนให้เกิดพัฒนาการของสิทธิธรรมชาติต่อมาในภายหลัง

สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) แนวคิดสมัยใหม่ของ ฮูโก โกรเซียม นักกฎหมายธรรมชาติ ชาวเนเธอร์แลนด์ ได้เสนอแนะและปลุกฝังความคิดซึ่งเริ่มต้นด้วยการถกเถียงเรื่องสิทธิ โดยได้กล่าวถึงเรื่องสิทธิไว้ในหนังสือของเขาว่า "กฎแห่งธรรมชาติ" (Law of Nature) สมควรหมายถึง "การเคารพต่อสิทธิของบุคคลอื่น"¹⁰ และในสมัยไล่เลี่ยกัน มีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ชาวอังกฤษคือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ก็ได้ผลักดันเกี่ยวกับสิทธิอิสรภาพในการกระทำหรือละเว้นการกระทำ ในแบบที่เป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งมีเองเป็นธรรมชาติ อันหมายถึงสิ่งใดๆ ที่จำเป็นต่อการสงวนไว้ซึ่งการรักษาชีวิตตนเองของปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในเรื่องสิทธิธรรมชาติตามที่ ฮูโก โกรเซียม และโทมัส ฮอบส์ เสนอมาก็ยังเป็นแค่อุดมการณ์และเป็นนามธรรมอยู่มากๆ ยากที่จะมองเห็นสิทธิอันนี้เป็นรูปธรรม จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 จึงมีการตกผลึกของความคิดสิทธิธรรมชาติปรากฏชัดเจน นั่นคือจากข้อเขียนของจอห์น ล็อก (John Locke) โดยถือว่า ล็อกเป็นผู้วางรากฐานของทฤษฎีสิทธิธรรมชาติสมัยใหม่ จากการที่ได้ประกาศออกมาว่า ปัจเจกบุคคลโดยธรรมชาติเป็นผู้ครอบครองสิทธิในชีวิตอิสรภาพและทรัพย์สิน ล็อกถือว่าสิทธิธรรมชาติเป็นสิ่งที่ในเชิงศีลธรรมไม่อาจล่วงละเมิดได้ในภาวะธรรมชาติ แต่ก็บังคับใช้ได้จริงโดยผ่านทางประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งมีพันธะรับผิดชอบในการปกป้องสิทธิดังกล่าวโดย

⁹ จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญากฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. 2545. หน้า 19.

¹⁰ John Vincent. *Human rights and international relations*. 1988. p. 25.

ผ่านทางสัญญาประชาคม (social contract) เพื่อเป็นการต่อสู้กับทรราชผู้กดขี่ ล็อคได้พัฒนาทฤษฎีสติธิของประชาชนในการต่อต้านทรราชของพวกเขา โปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศส (Huguenot) ให้กลายมาเป็นสติธิของปัจเจกชนในการต่อต้านการกดขี่ในประเทศอังกฤษ เขาได้อาศัยทฤษฎีเชิงปัจเจกชนนิยมของเขาสนับสนุนความชอบธรรมแห่งสติธิของชาวอังกฤษในการต่อสู้กับฝ่ายกษัตริย์ รวมทั้งการสนับสนุนต่อ “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (Glorious Revolution) ในปี 1688 ซึ่งผลสืบเนื่องนี้ได้สร้างบรรทัดฐานสำคัญว่าประชาชนสามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ หากไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ความชอบธรรมในรัฐธรรมนูญ และปรากฏเป็นเอกสารคุ้มครองสติธิหรืออิสรภาพปัจเจกบุคคลที่สำคัญของอังกฤษ “The Bill of Rights” นอกจากนี้จะเป็นกฎหมายบังคับให้กษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้อำนาจรัฐสภาหรือจำกัดอำนาจการจัดเก็บภาษี และการทหารของกษัตริย์ ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองสติธิประชาชนในกระบวนการยุติธรรมในเวลาต่อมา¹¹

นอกจากนี้แล้วอิทธิพลความคิดและข้อคิดของล็อคยังแผ่กว้างมาถึงศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะต่อความคิดของโทมัส เจฟเฟอร์สัน และต่อโทมัส เพน ในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1776 ในวลีว่า “ชีวิต อิสรภาพและการแสวงหาความสุข” ซึ่งเป็นการดัดแปลงและการขยายความหมายตามแนวคิดของล็อคว่าด้วยสิทธิธรรมชาติใน “ชีวิต อิสรภาพและทรัพย์สิน”

แน่นอนที่สุดว่าการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเอกราชของอเมริกานั้นได้อาศัยเหตุผลสนับสนุนอุดมการณ์สิทธิธรรมชาติรวมทั้งแนวคิดในเชิงสัญญาประชาคมผสมผสาน และในคำประกาศสติธิของอเมริกาในยุคนั้นยังได้เพิ่มเติมสิทธิอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น เสรีภาพในการพิมพ์ ศาสนา การแสดงออก โดยเฉพาะสติธิในการรวมกลุ่มต่างๆ แบบอย่างการต่อสู้ หรือ

¹¹ Bill of Right, An act declaring the rights and liberties of the subject and settling the succession of the crown. เป็นผลลัพธ์ของการต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐสภาที่ต่อต้านการใช้อำนาจตามอำเภอใจของราชวงศ์สจวต (Stuart)

อุดมการณ์สิทธิธรรมชาติ เบื้องหลังชัยชนะในการประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาได้ถูกนำไปใช้ในการต่อสู้เพื่อการปฏิวัติในดินแดนอื่นๆ ที่ชัดเจนมากก็คือการปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 นับเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่สำคัญ เป็นการต่อสู้ปลดปล่อยอำนาจพระราช มีการทำลายคุกบาสต์ลิล (bastille) ซึ่งเป็นที่คุมขังนักโทษการเมืองเป็นจำนวนมาก ยกเลิกระบบศักดินา สมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งประหารชีวิตพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และพระนางมาเรียอังตัวแน็ตด้วย

จะเห็นได้ทันทีว่าการปฏิวัติเพื่อเอกราชในสหรัฐอเมริกาและการปฏิวัติในฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นภายในเวลาไล่เลี่ยกันดูเหมือนมีจุดแตกต่างกันคือการปฏิวัติของฝรั่งเศสนั้นเป็นการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มระบบอำนาจเก่าหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อเปลี่ยนระบบระเบียบสังคมใหม่ให้เป็นประชาธิปไตย และที่ตรงกันทั้งสองเหตุการณ์คือ ต่างมุ่งสู่ความเป็นอิสระ เสรีภาพของมนุษย์ หรือที่เรียกว่า “การกำหนดเจตจำนงด้วยตนเอง” (self-determination) อันเป็นไปตามอิทธิพลความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติของล็อค หรือทฤษฎีสัญญาประชาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเบื้องหลังการปฏิวัติเหล่านี้ ทำให้เราสามารถมองเห็นถึงอิทธิพลความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติอย่างชัดเจนโดดเด่นเป็นรูปธรรมขึ้นในคำประกาศว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (The declaration of rights of man and citizen) ตั้งแต่คำปรารภที่ยืนยันถึง “สาเหตุเดียวของเคราะห์กรรมแห่งส่วนรวมและการฉ้อฉลของรัฐบาลว่าอยู่ที่การไม่รับรู้ละเลยหรือหมิ่นแคลนต่อสิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติซึ่งไม่อาจถูกจำกัดเงื่อนไขหรือไม่อาจพรากไอนไปจากมนุษย์ ตลอดจนยืนยันถึงว่าจุดมุ่งหมายขององค์กรทางการเมืองทั้งมวลล้วนอยู่ที่ปกป้องรักษาสิทธิของมนุษย์ดังกล่าวอันได้แก่ สิทธิในอิสรภาพ ทรัพย์สิน ความมั่นคง และต่อต้านการกดขี่¹²

¹² Eugene Kamenka & Alice Erh - Soon Tay. *Human Rights*. 1978. pp. 6-8.

มีข้อสงสัยเพิ่มเติมว่า แนวคิดสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ที่เป็นรากฐานสำคัญในการปฏิวัติอเมริกาและฝรั่งเศสยังได้รับการอธิบายเชื่อมโยงกับโครงสร้างประชาธิปไตยในแง่ของการเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่คิดว่าดีที่สุดในการปกป้องสิทธิดังกล่าว อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่เชิดชูความสำคัญของกฎหมาย การจะจำกัดการใช้สิทธิใดๆ จึงต้องเป็นไปตามประกาศแห่งกฎหมายเท่านั้นหรืออยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยที่กฎหมายต่างๆ จะต้องไม่มีลักษณะกดขี่และเป็นไปได้ โดยอำนาจพลการหรือเลือกปฏิบัติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติเอกราชในอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1776 หรือการปฏิวัติในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 จะเป็นการปฏิวัติเพื่ออิสรภาพ เสรีภาพ และเพื่อปลดปล่อยระบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยก็จริงอยู่ แต่คงไม่ลืมว่าการปฏิวัติฝรั่งเศสดังกล่าวมากับการหักเหไปสู่การประหัตประหารกันทางการเมืองอย่างน่าสยดสยองเป็นยุคทมิฬ (Reign of Terror) มีการฆ่ากัน บั่นศีรษะ โดยเครื่องกิโยติน (Guillotine) เป็นจำนวนมากและเพราะเหตุการณ์นี้กระมังที่ทำให้นักปรัชญาการเมืองและกฎหมายหลายคน เช่น เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Burke) เดวิด ฮูม (Hume) เจเรมี เบนธัม (Bentham) และจอห์น ออสติน (Austin) ทั้งหมดล้วนเป็นนักคิดนักปรัชญาอังกฤษปฏิเสธหลักการสิทธิธรรมชาติว่าไม่มีอะไรมากไปกว่าปรากฏการณ์ทางอภิปรัชญา (Metaphysics) ที่ไม่อาจพิสูจน์และตรวจสอบได้

ดูเหมือนว่าขณะที่ปรัชญาความคิดของนักคิดทั้งหลายเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) กำลังเฟื่องฟูอยู่ในยุโรปขณะนั้น อีกด้านหนึ่งดูเหมือนจะเป็นภาพมายาหรือปรากฏการณ์ชั่วคราวมิได้มีความยั่งยืนแต่อย่างใด ช้ำยังเกิดเหตุการณ์ที่วุ่นวายตามมาทั้งที่ได้มีการประกาศปฏิญญาแห่งสิทธิของมนุษย์และพลเมือง¹³ ไว้แล้ว ปรากฏว่าได้เกิดสงครามล้างผลาญกันระหว่างฝรั่งเศสกับฮอลแลนด์และปรัสเซีย ซึ่งฝ่ายหลังหวังช่วยกอบกู้ระบบกษัตริย์ของฝรั่งเศสคืนมา แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ไป ก่อให้เกิดระบบสาธารณรัฐแทน แต่ระบบสาธารณรัฐก็อยู่ได้ไม่นาน เกิดการปฏิวัติล้มล้างรุนแรงมากกว่าเดิมในรูปสงครามกลางเมืองและสงครามกับต่างประเทศที่นิยมระบบกษัตริย์ จนกระทั่งเกิดยุคทมิฬ (Reign of Terror) มีการกวาดล้างฝ่ายตรงกันข้ามอย่างไร้ความปราณีใดๆ ทั้งสิ้นโดยเครื่องประหารกิโยตินตัดคอ นำโดยผู้นำเผด็จการหัวรุนแรงฝ่ายจาโคเบ็ง (Jacobin) ชื่อโรเบสปีแอร์ (Robespierre)

สงครามกลางเมืองในฝรั่งเศสสมัยนั้นได้สงบโดยอำนาจของฝ่ายทหารโดยนโปเลียน โบนาปาร์ต ได้ขึ้นเถลิงอำนาจในปี ค.ศ. 1799 และได้สถาปนาตัวเองเป็นจักรพรรดิของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1804 นำฝรั่งเศสเข้าสู่การเป็นจักรวรรดินิยม แผ่ขยายอำนาจไปทั่วยุโรป แต่ก็ต้องจบลงด้วยความพ่ายแพ้แก่พันธมิตรแห่งยุโรปในปี ค.ศ. 1814 และถูกเนรเทศไปอยู่เกาะเอลบาและเซนต์เฮเลนาและสิ้นชีวิตที่นั่น ต่อจากการสิ้นอำนาจของนโปเลียนแล้ว ฝรั่งเศสก็ยังปกครองโดยระบบกษัตริย์สืบต่อมาอีกหลายสิบปี ท่ามกลางความรุนแรงในการสู้รบกับฝ่ายปฏิวัติเสรีนิยม-สังคมนิยมมาโดยตลอดกว่าฝรั่งเศสจะสงบเข้าระบบเป็นสาธารณรัฐก็จนกระทั่งปี ค.ศ. 1870 เป็นเวลาเกือบร้อยปีหลังจากที่ฝรั่งเศสได้มีคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองมาและประวัติศาสตร์

¹³ คณะปฏิวัติฝรั่งเศสได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมืองเมื่อปี ค.ศ. 1789 มีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ (1) หลักความเป็นสากลของสิทธิของมนุษย์อันมีมาโดยกำเนิด ไม่มีใครนำมามอบให้หรือสั่งให้มี (2) หลักการที่ไม่อาจพราก โอน สิทธิอันนี้ไปจากตัวมนุษย์คนนั้น (3) หลักนิติธรรม คือกรณีมีการขัดแย้งซึ่งกันและกันในสิทธิอันนี้ ความขัดแย้งนั้นต้องได้รับการแก้ไขโดยการปรับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม อิศระ

ช่วงนี้ได้สอนให้เราได้เรียนรู้ว่า การต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเพื่ออิสรภาพ เสรีภาพ อันเป็นสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นการต่อสู้ที่ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะสงสัยในรากฐานทางทฤษฎีหรือปรัชญาความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติของมนุษย์เพียงใดก็ตาม แต่ที่แน่นอนก็คือ การปฏิวัติในอังกฤษ ค.ศ. 1688 อเมริกา ค.ศ. 1776 และฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ล้วนแต่ก่อคุณูปการมากมายในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมที่ซึ่งสิทธิอันแน่นอนกลุ่มหนึ่งคือ สิทธิธรรมชาติได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญสูงสุดในการปกป้องปัจเจกชนจากแนวโน้มหรือการคุกคามของระบบอำนาจนิยมเบ็ดเสร็จนิยมของรัฐ โดยลักษณะสำคัญของสิทธิเหล่านี้มีลักษณะ "ปัจเจกชนนิยม" (Individualistic) เน้นความสำคัญของเสรีภาพ (Libertarian) ซึ่งถ้าพูดเป็นภาษาสมัยปัจจุบัน สิทธิดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) นั่นเอง

ประวัติเรื่องราวความเจริญเติบโตในความเชื่อถือต่อสิทธิธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนในศตวรรษที่ 18 ก็คือ ประวัติการเฟื่องฟูของสิทธิปัจเจกชนนิยมทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติทางสังคม ก่อให้เกิดการอธิบายสังคมแบบนี้แตกต่างกันไปอย่างน่าสนใจ เช่น ฝ่ายมาร์กซิสต์ ก็โยงเรื่องการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบนี้เพราะเหตุแห่งการเจริญเติบโตของการผลิตสินค้า การพัฒนาเป็นเมือง นคร และพ่อค้าชาวเมืองและความสำคัญของพวกชนชั้นกระฎุมพีหรือผู้มีทรัพย์สินสมบัติ (Bourgeoise) ส่วนแม็ก เวบเบอร์ ก็มีคำอธิบายที่ไม่ค่อยแตกต่างจากมาร์กซิสต์มากนัก โดยเน้นนัยแห่งจริยธรรม ก่อให้เกิดระบบทุนนิยมที่เป็นรูปร่างอย่างจริงจัง¹⁴ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีนัยที่โยงไปถึงคำอธิบายเชิงสังคมวิทยาของนักคิดชาวเยอรมันคือ เฟอ์ดิแนนทอนนีส์ (Ferdinand Tonnies: 1855-1986) ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนหรือสังคมชนบท (Gemeinschaft) เป็นสังคมเมือง (Gesellschaft) อันเนื่อง

¹⁴ Eugene Kamenka. *Thinking and Teaching About Human Rights*. 1981. p. 79.

มาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือทุนนิยม โดยเฉพาะการเปลี่ยนเป็นสังคมแบบนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตค่านิยม หรือจิตใจของผู้คนจากสภาพเดิมที่เป็นชุมชน ที่สมาชิกชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นส่วนตัว (Intimacy) เน้นการอยู่ร่วมกันตามจารีตประเพณี มีความกลมกลืน พอเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง วิถีชีวิตที่เป็นอยู่เดิมก็เป็นวิถีชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม มีการแข่งขัน เน้นคุณค่าของความสำเร็จในชีวิต ความมีเหตุผล มีกฎเกณฑ์ กฎหมายในการอยู่ร่วมกัน (นิติรัฐ) และเน้นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นที่ตั้ง

อย่างไรก็ตามการพัฒนาการของสิทธิธรรมชาติหลังจากการปฏิวัติในอังกฤษในปี 1688 การปฏิวัติในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1776 และการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ก่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ก็เฉพาะชนชั้นกระฎุมพี (Bourgeois) มากกว่าเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนอันแท้จริง อาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สิทธิธรรมชาติหรือสิทธิปัจเจกบุคคลที่ว่ายังคงมีสถานะเป็นอภิปรายอยู่นั่นเอง กระแสวิพากษ์สิทธิธรรมชาติตั้งที่ว่านี้จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักคิดฝ่ายประจักษ์วาตะ (Empiricism) หรือพวกปฏิฐานนิยม (Positivism) รวมถึงพวกมาร์กซิสต์ (Marxism) และพวกอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ยึดเอา "ผลลัพธ์แห่งความสุข" เป็นตัวตั้งในการตัดสินความถูกต้อง ดีชั่ว แทนที่แนวคิดสิทธิธรรมชาติ¹⁵ ส่วนมาร์กก็ไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร์เช่นนั้นไม่เห็นด้วยกับสิทธิมนุษยชนที่มีมาก่อนสังคม (Presecial Human Rights) มีการวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดสิทธิของพวกเขา กระฎุมพีที่คับแคบเน้นแต่ปัจเจกชนนิยม (Individualism) โดยอ้างสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในทรัพย์สินเป็นสำคัญ ในทางตรงกันข้ามมาร์กยืนยันว่า เนื้อหาสาระ (Essence) ของความเป็นมนุษย์เป็นองค์รวมของความสัมพันธ์ทางสังคม "อัตตา" (Self) ของมนุษย์มีกำเนิดจากการถูกกล่อมเกลாத่างสังคม (Socialization) ฉะนั้นสิทธิธรรมชาติที่พูดๆ กันจึงต้องพิจารณาบริบท (Context) ของสังคมที่

¹⁵ Alan S. Rosenbawm. *The Philosophy of Human Rights International Perspective*. 1980.

เป็นอยู่ในขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้สิทธิที่ว่าก็ไม่น่าจะคงอยู่หรือเหนือกว่า โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทางสังคมขณะนั้น

แนวความคิดสิทธิมนุษยชนที่ถูกวิพากษ์ไปคนละทิศละทางไม่ค่อยจะ ตรงกันอย่างที่กล่าวแล้ว ทำให้เกิดภาวะการตกร่ำหรืออับแสงของทฤษฎี สิทธิธรรมชาติ/ สิทธิมนุษยชน แต่ถ่าพิจารณาและวิเคราะห์ดูสภาพความคิด สิทธิธรรมชาติ/ สิทธิมนุษยชน โดยประวัติศาสตร์แล้วก็เหมือนกับชะตากรรม ของชีวิตมนุษยชาติที่เวียนว่ายอยู่ในไตรลักษณ์อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เวียนว่ายตายเกิด ขณะเดียวกันความตกร่ำหรือความเสื่อมก็เป็นอนิจจังเช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คงที่ตลอด จะเห็นได้จากประวัติศาสตร์สิทธิมนุษยชน ปัจจุบันที่กลับได้รับการรื้อฟื้นความสำคัญและเฟื่องฟูกลายเป็นแนวคิดที่เปี่ยม ไปด้วยพลังมากที่สุดด้านหนึ่งที่ขับเคลื่อนหรือเป็นแรงบันดาลใจเบื้องหลัง ความยุติธรรม สังคม การเมือง และปรัชญาต่างๆ ดังจะเห็นได้จากรัฐสมัยใหม่ ได้นำเอาแนวคิดสิทธิมนุษยชนบรรจุลงเป็นหมวดหมู่ของรัฐธรรมนูญ และใน ระดับสากลสิทธิมนุษยชนกลายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในหลักการเชิง จริยธรรมเกี่ยวกับสันติภาพหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยได้รับการ รับรองจากองค์การสหประชาชาติ คำประกาศ (ปฏิญญา) อนุสัญญาหรือกติกา ระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศหรือมิได้เป็น กฎหมายของโลกรวมทั้งการได้รับการสนับสนุนหรืออรรถรงค์จากตัวบุคคลทั้งใน ระดับผู้นำประเทศของโลก หรือจากกลุ่มบุคคลที่เรียกว่าองค์กรเอกชน (Non-Governmental Organizations) หรือ NGOs จำนวนมากทั่วโลกปัจจุบัน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 เกิดขึ้นก็เพื่อการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์โลก ซึ่งถือว่าเป็นเอกสาร ประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ ในปัจจุบัน รวมความแล้วเบื้องหลังการฟื้นฟู-เฟื่องฟูของสิทธิมนุษยชนสมัย ใหม่เกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับสภาพบริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์ของ ตะวันตกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งร้ายลึก มีการเบียดเบียน อาชญากรรมที่มี

ต่อมนุษยชาติโยงไปถึงระบบเผด็จการ การแบ่งชนชั้น ซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง ลัทธิชาตินิยม เชื้อชาตินิยมต่างๆ การปรากฏตัวโดดเด่นขึ้นของสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่จึงมาจากแรงผลักดันของสิ่งที่มองว่าเป็นพลังทางประวัติศาสตร์ตะวันตกที่มีการเรียกร้องให้มีการยอมรับหรือยืนยันหลักจริยธรรมสังคมที่เรียกกันว่า "สิทธิมนุษยชน" เพื่อดำเนินภารกิจในการบรรเทาการละเมิดสิทธิระหว่างมนุษยชาติ นั่นคือ มนุษยชนต้องเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีของมนุษย์ด้วยความจำเป็นอันจะปฏิเสธไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีบางคนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยก็ตาม

สรุปความว่า เรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องของสิทธิธรรมชาติที่ถูกกำหนดมาพร้อมกับการเกิดเป็นมนุษย์โดยแท้ มีนักคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติและมนุษยธรรมนิยมได้ตีความหมายของสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ทุกเชื้อชาติ ทุกเพศทุกวัย แต่มีนักคิดสำนักมาร์กซิสต์ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของฝ่ายนี้ และกล่าวว่า สิทธิมนุษยชนไม่ใช่สิทธิธรรมชาติแต่เป็นสิทธิที่เกิดจากสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการผลิต เป็นตัวกำหนดหรือพูดให้ชัดเจนลงไปก็คือเกิดจาก "ทุนนิยม" ฝ่ายตะวันตกนั่นเอง นอกจากนี้ก็ยังมีสำนักอิสลามนิยมที่มีความคิดความเห็นต่อสิทธิมนุษยชนแตกต่างจากความคิดตามวิถีตะวันตกในบริบทเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการเมืองโดยอ้างถึงวิถีเอเชีย (Asian Values) หรือทัศนะเอเชีย แต่อย่างไรก็ตามแนวความคิดสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดของตะวันตกและตะวันออกมีความคิดเห็นร่วมกันประการหนึ่งว่า สิทธิมนุษยชนจะประกอบด้วยสิทธิที่จะมีชีวิต มีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิที่จะมีความมั่นคงและปลอดภัย อิสระภาพ ไม่ชอบที่จะถูกบังคับควบคุมอยากมีเสรีภาพในการคิดและความเชื่อ อยากแสดงออกซึ่งอุดมการณ์ ความต้องการ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิทธิที่เกิดจากจิตใจของมนุษย์ทุกคน (มโนธรรม) สำหรับแนวความคิดตามวิถีไทยโดยทฤษฎีและประวัติศาสตร์ความคิดสิทธิมนุษยชน เราเพิ่งมีการศึกษาและวิจัย เกี่ยวกับความคิดสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ เช่น ปรัชญา อุดมการณ์ วิถีชีวิตของคนไทย สิทธิเด็กสตรี คนชรา พิการ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีกระบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิ

มนุษยชนและความเป็นธรรมของฝ่ายเอกชนเกิดขึ้นมากมาย ได้ทำการเรียกร้องและทวงถามถึงสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาและคืนอำนาจอธิปไตยให้กับประชาชนและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่รัฐก็ตอบสนองต่อการเรียกร้องสิทธิเช่นนี้โดยการกล่าวใส่ร้ายว่าเป็นผู้ก่อการร้ายและได้ปราบปราม เช่นฆ่าประชาชนที่เขามาใช้สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ และนี่คือแนวความคิดสิทธิมนุษยชนของรัฐไทยตามวิถีไทยใช่หรือไม่

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณานุกรม

- กมล พลวัน. พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538.
- จรัญ มะลูลีม. "ความไม่ลงรอยกันระหว่างโลกมุสลิมกับตะวันตก". ผู้จัดการรายวัน. 30 กรกฎาคม 2540.
- จรัญ โฆษณานันท์ (แปล). "สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิด เรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มีไซเบอร์วันตก". วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 10.2 (2538).
- _____. "ปัญหาสิทธิมนุษยชนวิถีเอเชียและวัฒนธรรมไทย". วารสารอัยการ. 19.2 (2539).
- _____. รัฐธรรมนูญ 2550: จากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: สู่ธำมรงค์สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2544.
- _____. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2545.
- _____. บนหนทางสิทธิมนุษยชน: แนวความคิดและปฏิบัติการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, 2550.
- _____. วิถีสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์, 2543.
- จรัล ดิษฐาอภิชัย. บนหนทางสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, 2549.
- ชนะ ประณมศรี. มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ: ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: เวสต์เทรด, 2549.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สันติทฤษฎี/ วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2539.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ชีวิตและผลงานของเทียนวรรณและ ก.ศ.ร. กุหลาบ. กรุงเทพมหานคร: ธีรสาสน์, 2522.

ชัยอนันต์ สมุทวณิชและชัตติยา กรรณสูต. เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ. 2417-2477). กรุงเทพมหานคร: สถาบันสยามศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. ภารกิจกับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษา เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

นพพิธ สุริยะ. "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ". วารสารนิติศาสตร์. 29.4 (2542).

พนัส ทัศนียานนท์. "ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ". วารสารอัยการ. 3.2 (2523).

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2531.

พิเชษฐ เมลานนท์. "สิทธิมนุษยชนและค่านิยมวัฒนธรรม". วารสารอัยการ. 20.23 (2540).

วรินทร์า เกตุรวงศ์. "การยอมรับสิทธิมนุษยชน". จดหมายข่าวสิทธิมนุษยชน. ฉบับที่ 4 มกราคม-เมษายน 2544.

วีระ โลจายะ. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์, 2524.

_____. ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2541.

ส. ศิวรักษ์. แหวกแนวคิด. กรุงเทพมหานคร: ๒๒๒, 2538. หน้า 40.

สมบัติ จันทรวงศ์ (แปล). ทฤษฎีการเมืองตะวันตก เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราสังคมศาสตร์, 2520.

_____. มหาชนรัฐและประชาธิปไตย: ความคิดทางการเมืองอเมริกัน ค.ศ. 1776 - 1800. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

สันติ อีสโวดมิกุล. คู่มือสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประสานงานสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2541.

สุภางค์ จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

เสนห์ จามริก (แปล). *ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

_____. *พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2531.

_____. "สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย (จบ)". ผู้จัดการรายวัน. 5 มีนาคม 2544.

_____. "สมมุติฐานและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน". *จดหมายข่าวสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 4*. มกราคม-เมษายน 2544.

อานา ขอจิตต์เมตต์. *โรสเวลต์ ผู้สร้างสรรให้เป็นผู้นำของโลก*. พระนคร: ขอจิตต์เมตต์, 2494.

"Rights For all Human Rights in the USA". *Amnesty International News*. November 1998.

Rosenbaum, Alan S. *The Philosophy of Human Rights International Perspective*. London: Aldwych Press, 1980.

Kamenka, Eugene & Tay, Alice Erh-Soon. *Human Rights*. London: Edward Arnold, 1980.

Vincent, John. *Human Rights and International Relation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.